

**LIETUVOS RESPUBLIKOS ARCHITEKTŪROS ĮSTATYMO NR. XIII-425 13 IR 14 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMAS
DERINIMO PAŽYMA**

Suinteresuotos institucijos ir suinteresuoti asmenys, į kurių pastabas ir pasiūlymus neatsižvelgta arba atsižvelgta iš dalies	Suinteresuotų institucijų ir suinteresuotų asmenų pateiktos pastabos ir pasiūlymai, į kuriuos neatsižvelgta arba atsižvelgta iš dalies	Argumentai, kodėl neatsižvelgta arba tik iš dalies atsižvelgta į suinteresuotų institucijų ir suinteresuotų asmenų pateiktas pastabas ir pasiūlymus
Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos 2026-07-28 Antikorupcinio vertinimo išvada Nr. 4-01-7123 „Dėl Lietuvos Respublikos architektūros įstatymo Nr. XIII-425 13 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. 26-8106(2)“.	Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (toliau – Specialiųjų tyrimų tarnyba), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 8 straipsnio 5 dalies 2, 4, 5 punktų nuostatomis, atsižvelgdama į ankstesnėse antikorupcinio vertinimo išvadosse pateiktas pastabas ir pasiūlymus, atliko Lietuvos Respublikos architektūros įstatymo Nr. XIII-425 13 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. 26-8106(2) (toliau – Įstatymo projektas) antikorupcinį vertinimą. 1. Kritinės antikorupcinės pastabos ir pasiūlymai:	
	Viena esminių AV išvados kritinių antikorupcinių pastabų buvo susijusi su tuo, kad kai kurios galiojančio Architektūros įstatymo nuostatos dėl architektūrinių konkursų organizavimo sukuria sąlygas jas nepagrįstai interpretuoti bei taikyti skirtingai arba netaikyti apskritai – AV išvados rengimo metu išanalizavus savivaldybių teisės aktus, reglamentuojančius architektūrinių konkursų organizavimą nustatyta, kad praktikoje savivaldybės itin plačiai interpretuoja Architektūros įstatymo nuostatas dėl architektūrinių konkursų organizavimo būtinumo bei labai skirtingai reglamentuoja atvejus, kai tokie konkursai (ne)privalomi. Todėl Aplinkos ministerijai siūlyta tikslinti atitinkamas Architektūros įstatymo nuostatas dėl architektūrinių konkursų organizavimo privalomumo, eliminuojant bet kokias galimybes jas	Atsižvelgta iš dalies Projektu keičiamo 13 straipsnio 2 dalyje išskiriami objektai, kuriems organizuoti šiuos konkursus privaloma pagal Architektūros įstatymo nuostatas (Projektu keičiamo 13 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktai), ir, kuriems savivaldybės turi teisę, atsižvelgdamos į savo savivaldybės teritorijų ar jų dalių būdingus urbanistinių struktūrų ypatumus, architektūros objektų savitumus, nustatyti kriterijus, kuriems objektams privaloma organizuoti šiuos konkursus (Projektu keičiamo 13 straipsnio 2 dalies 3, 4 ir 5 punktai).

	interpretuoti, taikyti skirtingai arba netaikyti apskritai, t. y. pabrėžti jų imperatyvumą.<...>	Manytina, kad siūlomais Įstatymo 13 straipsnio pakeitimais, tikslinančiais architektūrinių konkursų organizavimo atvejus, bus sudarytos aiškesnės įstatymo nuostatų taikymo prielaidos.
	Aukščiau minėtos nuostatos yra ydingos šiais aspektais: <i>1.1. Neapibrėžti teritorijų ir statinių kriterijai sudaro prielaidas savivaldybių taryboms selektyviai spręsti dėl architektūrinių konkursų privalomumo, analogiškus projektus vertinti nevienodai ir sudaryti sąlygas atskiriems projektams išvengti konkurso</i>	Neatsižvelgta Teiginys, kad kriterijai turi būti nustatyti įstatyme, mūsų nuomone, nėra pagrįstas, nes įstatymo lygmeniu neįmanoma įvertinti visų Lietuvos savivaldybių teritorijų, urbanistinės struktūros, kraštovaizdžio, kultūros paveldo ir kitų vietos ypatumų. Dėl šios priežasties universalūs kriterijai būtų arba pernelyg abstraktūs, arba netinkami daliai savivaldybių. Argumentas, kad neapibrėžti kriterijai sudaro prielaidas selektyviems sprendimams, taip pat nėra pakankamai pagrįstas. Projekte jau įvardinti objektai, kuriems yra privaloma organizuoti konkursus, tik savivaldybėms suteikiama teisė nustatyti konkrečius kriterijus, susijusius su statinių paskirtimi, aukštingumu, plotu, tūriu ir kitais parametrais, atsižvelgiant į konkrečios savivaldybės teritorijų ir objektų ypatumus. Tokiu būdu pareiga organizuoti architektūrinį konkursą būtų siejama ne tik su statinio vieta, bet ir su jo galimu poveikiu urbanistinei, kultūrinei ir architektūrinei aplinkai, taip užtikrinant proporcingesnę ir tikslingesnę šio reikalavimo taikymą.

		Todėl savivaldybių teisė nustatyti tokius kriterijus yra sąmoningas įstatyminio lygmens reguliavimo pasirinkimas, įgyvendinantis vietos savivaldos ir subsidiarumo principus bei leidžiantis sprendimus priimti geriausiai žinant konkrečios teritorijos poreikius.
	<i>1.2. Neaiškiai apibrėžtas RAT rekomendacijos teisinis pobūdis ir savivaldybės tarybos pareiga ją vertinti sudaro prielaidas subjektyviam sprendimų priėmimui, konkurencijos ribojimui, konkurso sąlygų pritaikymui tam tikriems rinkos dalyviams ir interesų konfliktams</i>	Neatsižvelgta Architektūros įstatymas RAT (regioninė architektūros taryba) suteikia ekspertinio, kolegialaus konsultacinio instituto statusą, kurio paskirtis yra teikti profesionalias rekomendacijas ir pasiūlymus dėl architektūros kokybės bei architektūriniu ir urbanistiniu požiūriu objektų reikšmingumo. Todėl, RAT išvada savo teisine prigimtimi yra ekspertinė rekomendacija, kuri gali būti svarbi priimant sprendimą, tačiau pati savaime nesukuria administracinių teisinių pasekmių. Todėl, net ir tais atvejais, kai RAT rekomenduoja objektą vertinti kaip reikšmingą architektūriniu bei urbanistiniu požiūriu, galutinį sprendimą turi priimti savivaldybės institucija. Ekspertinės RAT rekomendacijos egzistavimas, mūsų nuomone, savaime nesukuria korupcijos ar konkurencijos ribojimo rizikos. Priešingai, kolegialus nepriklausomų specialistų vertinimas yra viena iš priemonių mažinti politinio ar administracinio subjektyvumo riziką. Bet kokie konkurencijos ribojimo, interesų konflikto ar diskriminacinių konkurso

		sąlygų nustatymo atvejai būtų vertinami pagal Viešųjų pirkimų įstatymą, Konkurencijos įstatymą, Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymą bei kitus teisės aktus, nepriklausomai nuo RAT rekomendacijos turinio. Vien rekomendacinio pobūdžio ekspertinė išvada, mūsų požiūriu, negali būti laikoma tokių pažeidimų priežastimi.
	<i>1.3. Įstatymo projektu siūlomas architektūrinių konkursų privalomumo susiaurinimas sudarytų sąlygas privatiems nekilnojamojo turto vystytojams išvengti skaidrios, konkurencingos ir viešąjį interesą užtikrinančios projektinių sprendinių atrankos architektūriniu požiūriu jautrioje miestų teritorijose</i>	Neatsižvelgta Projektu keičiamo 13 straipsnio 2 dalyje atsisakoma nuostatų dėl dviejų atvejų, kuriems privaloma organizuoti konkursus. Taip pat, struktūriškai išskiriami objektai, kuriems organizuoti šiuos konkursus privaloma pagal Architektūros įstatymo nuostatas (Projektu keičiamo 13 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktai), ir kuriems savivaldybės turi teisę, atsižvelgdamos į savo savivaldybės teritorijų ar jų dalių būdingus urbanistinių struktūrų ypatumus, architektūros objektų savitumus, nustatyti kriterijus, kuriems objektams privaloma organizuoti šiuos konkursus (Projektu keičiamo 13 straipsnio 2 dalies 3, 4 ir 5 punktai). Įstatymo projekte numatyta, kad architektūriniai konkursai privalomi objektams, kurie teritorijų planavimo dokumentuose įvardyti kaip reikalaujantys tokio konkurso. Be to, Įstatymo projekte nurodytas reikalavimas organizuoti konkursus

		statiniams, esantiems miestų ir miestelių senamiesčiuose ar jų istorinėse dalyse, registruotuose Kultūros vertybių registro informacinėje sistemoje, ar centrinėse miestų dalyse, kurių atsiradimas darys poveikį miesto ar miestelio istoriškai susiklosčiusiai urbanistinei erdvinei struktūrai ir aplinkos formavimui, pagal savivaldybės tarybos sprendimu patvirtintus kriterijus (paskirtį, aukštingumą, plotą, tūrį, kitus statinių parametrus) prieš tai gavus regioninės architektūros tarybos rekomendaciją dėl objektų pripažinimo architektūriniu ir urbanistiniu požiūriu reikšmingais. Šios abi Projekto nuostatos taikomos visiems subjektams, nepriklausomai nuo jų teisinio statuso ar finansavimo šaltinio. Kartu Projekte nustatyta papildoma pareiga valstybės ir savivaldybių biudžeto lėšomis finansuojamiems objektams organizuoti architektūrinius konkursus pagal savivaldybės tarybos nustatytus kriterijus. Šios nuostatos tikslas - skatinti viešojo sektoriaus lyderystę ir gerąją architektūros kokybės praktiką, o ne nustatyti analogiškus reikalavimus visiems privataus sektoriaus projektams. Todėl, teiginys, kad konkurso privalomumo susiaurinimas sudarytų sąlygas išvengti viešąjį interesą užtikrinančios projektinių sprendinių atrankos, mūsų nuomone nėra pakankamai pagrįstas, nes architektūros kokybė ir viešasis interesas užtikrinami ne
--	--	--

		tik architektūrinių konkursų, bet ir teritorijų planavimo, projektinių pasiūlymų viešinimo, derinimo bei kitų teisės aktuose nustatytų procedūrų pagalba. Manytina, kad architektūrinis konkursas nėra vienintelė viešojo intereso apsaugos priemonė. Praktikoje daug aukštos architektūrinės kokybės projektų sukurama tiesioginio užsakymo pagrindu. Architektūros kokybę lemia ne vien procedūra, bet ir užsakovo reikalavimai, projektuotojų kvalifikacija, projektinių pasiūlymų vertinimas bei savivaldybės architektūrinė politika.
	<i>1.4. Įstatymo projektu, neapibrėžus statinio meno kūrinio sampratos ir aiškių reikalavimų meno kūrinių sukūrimui ar įsigijimui, viešojo sektoriaus statytojams siūloma nustatyti reikšmingą papildomą finansinę prievolę, todėl kyla neobjektyvaus lėšų planavimo, nepagrįsto valstybės ar savivaldybių biudžeto lėšų naudojimo ir neskaidraus meno kūrinių atrankos bei įsigijimo rizikos</i>	Neatsižvelgta Meno kūrinio samprata jau yra apibrėžta. Meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatyme kaip originalus meninės veiklos rezultatas, bet kokio išraiškos būdo ar formos. Šios Įstatymo nuostatos tikslas – integruoti meną į viešąją statomą aplinką ir skatinti architektūros bei meno sinergiją, o ne detalčiai reglamentuoti kiekvieno meno kūrinio sukūrimo procesą. Meno kūrinių turinio, formos ar atrankos kriterijų detalizavimas nėra įstatymo reguliavimo dalykas. Meno kūrinio sprendiniai turi būti parenkami atsižvelgiant į konkretaus statinio paskirtį, architektūrą, urbanistinį kontekstą ir aplinką, todėl reikalavimų meno kūrinių sukūrimui reglamentavimas įstatyme būtų nesuderinamas su kūrybos laisvės principu.

		Todėl, manytina, kad tai yra statinio projekto konkurso sąlygų dalykas ir Projektu siūloma papildyti Architektūros įstatymo 13 straipsnio 8 dalį nuostata, kad konkurso sąlygose turi būti nurodomos meno kūrinių sukūrimo ir (ar) įsigijimo sąlygos, taip sudarant prielaidas aiškesniam ir nuoseklesniam šios nuostatos taikymui. Konkurso sąlygose turės būti nurodoma, ar meno kūrinys bus kuriamas ir (ar) įsigijamas kartu organizuojant architektūrinį konkursą, ar tam bus organizuojamas atskiras konkursas, taip pat kitos meno kūrinio sukūrimo ir (ar) įsigijimo sąlygos, atsižvelgiant į konkretaus projekto ar objekto ypatumus. Teiginys, kad neapibrėžus detalių reikalavimų meno kūriniams kyla nepagrįsto lėšų naudojimo ar neskaidrumo rizika, mūsų nuomone nėra pakankamai pagrįstas. Neapibrėžtumas šiuo atveju savaime nesukuria neskaidrumo rizikos, nes viešųjų lėšų panaudojimo pagrįstumą ir teisėtumą užtikrina bendrosios viešųjų finansų kontrolės, viešųjų pirkimų ir audito procedūros. Todėl, lankstus teisinis reguliavimas leidžia pasiekti pagrindinį tikslą – sukurti konkrečiai vietai ir visuomenei didžiausią kultūrinę bei meninę vertę.
--	--	---